

ČÁST II.

**ANATOMIE DEZINFORMAČNÍ
KAMPANĚ – VYTVOŘENÍ
„HITLEROVA PAPEŽE“**

9

NEÚSPĚŠNÝ POROD „HITLEROVA PAPEŽE“

Válka mezi komunismem a katolickou církví je skoro stejně stará jako komunismus sám. V roce 1846, dva roky předtím, než Karel Marx vydal Komunistický manifest, prohlásil papež Pius IX., že „nechvalně známá doktrína takzvaného komunismu je v naprostém rozporu s přirozeným právem“ a „může zcela zničit práva, majetky a vlastnictví všech lidí“. Po druhé světové válce, když Sovětský svaz šířil svou komunistickou doktrínu do nových území, se bitva stala ještě zuřivější.

Moskevský rozhlas označil 3. června 1945 vůdce katolické církve papeže Pia XII. za „Hitlerova papeže“. Lživě naznačil, že papež byl za druhé světové války spojencem nacistů.⁸⁸ Byla to první salva v promyšlené operaci Směřš, určené k očernění papeže v očích světa.

88 Giovanni Sale: *Il Novecento tra genocidi, paure e speranze*. Milán, Jaca Book 2006, s. 214. Viz t. Cardinal Walter Kasper: *Recent Developments in Jewish-Christian Relations*. Přednáška na liverpoolské Hope University, 24. května 2010. <http://www.worldjewishcongress.org/uploads/documents/21ea709fb3a30b36434f3f3eea17791a1c36f480f.pdf>. Hanna Diskin: *The Seeds of Triumph – Church and State in Gomulka's Poland*. Budapešť, Central European University Press 2001, s. 48-49 (propaganda sovětského bloku proti katolické církvi a papeži). George Weigel: *All War All the Time. First Things*, duben 2011, s. 30.

Poznámka moskevského rozhlasu byla jako prásknutí bičem. Pouze o den dříve, 2. června 1945, promluvil Pius XII. ke kolegiu kardinálů. Jeho projev vysílal vatikánský rozhlas. Papež mluvil o „satanské hrozbě nacismu“ a poznamenal, že jeho předchůdce, Pius XI., popsal nacismus přesně: „Naduté odpadlictví od Ježíše Krista, popření jeho doktríny a jeho snahy o spásu, kult násilí, uctívání bůžků rasy a krve, rozvrat lidské svobody a důstojnosti.“⁸⁹ Ke svému snažení Pius XII. řekl:

Pokračující v práci našeho předchůdce nikdy jsme za války neustali v odporu vůči nacistické doktríně a řídili se pevnými zákony humanity a křesťanské víry. Byl to pro nás nejvhodnější, můžeme dokonce říci jediný účinný způsob, jak zdůrazňovat před tváří světa a mezi tolika chybami a násilím neměnné principy mravního zákona, abychom upevnili v myslích i srdcích německých katolíků vyšší ideály pravdy a spravedlnosti. Nebylo to bez výsledku. Víme s jistotou, že naše vysílání, zejména o Vánocích 1942, bylo navzdory všem zákazům a překážkám zkoumáno diecézními konferencemi a vykládáno lidem.⁹⁰

Pius se zmínil také o smrti asi dvou tisíc katolických kněží v Dachau. Válečný papež ve svém názoru na nacisty nekolísal, bez ohledu na to, jestli oběťmi byli katoličtí kněží, nebo židovští vesničané.

V roce 1944 vyšel na titulní straně věstníku židovské pěší brigády britské 8. armády redakční úvodník, který byl v naprostém rozporu s pomluvou moskevského rozhlasu: „K věčné slávě římského lidu a římskokatolické církve můžeme prohlásit, že osud Židům ulehčila jejich vskutku křesťanská nabídka pomoci a ochrany.“⁹¹ Deník izraelské odborové federace Davar citoval krátce po osvobození Říma důstojníka židovské brigády: „Když jsme vstoupili do Říma, přeživší Židé nám hlasem plným vděčnosti a úcty říkali: ‚Jestliže jsme byli zachráněni, jestliže v Římě stále žijí Židé, pojďte s námi do Vatikánu poděkovat papeži. Jelikož v samotném Vatikánu,

89 Překlad celého poselství, vysílaného vatikánským rozhlasem, je k dispozici v *The Catholic Church and the Third Reich – Pope Pius XII Surveys an Heroic History*. The Tablet (Londýn), 9. července 1945.

90 Plný text projevu je uveden v Margherita Marchione: *Pope Pius XII – Architect for Peace*. New York, Paulist Press 2000, s. 143–152. Viz t. Office of the United States Chief Counsel, sv. I, s. 285–86. William L. Shirer: *The Rise and Fall of the Third Reich – A History of Nazi Germany*. Greenwich, Fawcett Publications 1962, s. 324–25 (poznámky). Purdy, s. 43.

91 Pinchas E. Lapide: *Three Popes and the Jews*. New York, Hawthorne Books 1967, s. 131. Viz Ernst von Weizsäcker: *Memoirs of Ernst von Weizsäcker*. Chicago, H. Regnery Co. 1951, s. 297.

v kostelech, kláštorech a soukromých domech byli na jeho osobní příkaz ukrýváni Židé.“⁹²

Jiná událost, která pomluvu moskevského rozhlasu doslova zesměšnila, se stala několik týdnů před vysíláním. Hlavní římský rabín Israel Zolli a jeho manželka Emma při široce sledovaném obřadu 13. února 1945 konvertovali ke katolicismu. Zolli přijal křesťanské jméno Eugenio na počest muže, jenž – podle něj – udělal pro ochranu Židů za války tolik, na počest papeže Pia XII., civilním jménem Eugenio Pacelli. Zolli ve svých pamětech z roku 1945 píše:

Žádný hrdina v dějinách neshromáždil takovou armádu; armádu kněží, kteří pracují ve městech a vesnicích, kde poskytují chléb pronásledovaným a pasy uprchlíkům. Řádové sestry nabízejí pohostinství prchajícím ženám ve svých jídelnách. Představení klášterů vycházejí do noci vstříc německým vojákům, kteří hledají své oběti... Pia XII. následovali v této dobročinnosti všichni, horlivě a beze strachu ze smrti.⁹³

Ten, kdo u toho přímo v centru fašistické perzekuce Židů nebyl, možná těžko porozumí, proč rabín Zolli použil jméno papeže Pia XII. Zolli však na vlastní oči viděl, že tisíce a tisíce lidí z jeho židovské obce, lidí, které znal a miloval, zachránil Pius XII. A Zolli se rozhodl vyjádřit mu úctu po svém. Napsal, že jeho konverze vycházela ze skutečného náboženského prozření, ale křesťanské jméno Eugenio a papeže jako svého patrona si vybral proto, aby mu poděkoval za jeho úsilí při ochraně Židů za války.

Insinuace moskevského rozhlasu, že Pius XII. byl „Hitlerův papež“, nevyvolala na západě žádný ohlas. Lidé měli totiž papežovu statečnou podporu Spojenců a velkorysou pomoc Židům za druhé světové války stále v čerstvé paměti. Tohoto muže velmi dobře znali a pomluva se nemohla uchytit. Dobře to vyjádřila slova nejvyšších západních autorit.

Prezident Franklin D. Roosevelt napsal 3. srpna 1944 papeži:

Chci při této příležitosti vyjádřit Vaší Svatosti své nejupřímnější uznání za hojné činy, které uskutečnil Svatý stolec ... při poskytování pomoci obětem rasové a náboženské perzekuce.⁹⁴

92 Lapede, s. 131.

93 Eugenio Zolli: *Why I Became a Catholic*. New Hope, KY, Roman Catholic Books 1997, s. 187.

94 Myron C. Taylor (ed.): *Wartime Correspondence Between President Roosevelt and Pope Pius XII*. New York, Macmillan 1947, s. 113.

Winston Churchill 6. září 1944 řekl: „Dnes jsem hovořil s nejdůležitějším mužem naší doby.“⁹⁵ Churchill obdivoval Piovu „prostotu, upřímnost a sílu“.⁹⁶ Albert Einstein napsal: „Proti Hitlerovu útoku na svobodu protestovala pouze katolická církev. Do té doby jsem se o církev nijak nezajímal, ale dnes k ní cítím velký obdiv, jelikož samojediná měla odvahu bojovat za duchovní pravdu a mravní svobodu.“⁹⁷ Sekulární časopis *Wisdom* otiskl úvodník s textem: „Žádná z významných postav naší doby není tak všeobecně uznávána lidmi všech vyznání jako papež Pius XII.“⁹⁸

Papežem se Eugenio kardinál Pacelli stal 2. března 1939, v době, kdy svět stál na pokraji války. Od prvních dnů na papežském stolci se jednoznačně stavěl na stranu spojenců proti Hitlerovi. Den po korunovaci vykonal Pius několik schůzek s americkým velvyslancem v Anglii Josephem P. Kennedym (otcem budoucího prezidenta). Kennedy pak svým nadřízeným na ministerstvu zahraničí USA sdělil, že nový papež cítí „podvědomou zaujatost, která povstává z jeho přesvědčení, že nacismus a fašismus jsou propohanské a jako propohanské útočí na kořeny víry“. Pia velice zneklidňovaly „dobové trendy“. Kennedy se však domníval, že by bylo prozíravé nechat si tyto názory pro sebe, a doporučoval papeži, aby vstoupil do jednání s Říší.⁹⁹

Během války se mnozí Němci podíleli na odbojové činnosti. Jeden z nejambicióznějších plánů se na konci roku 1939 zrodil ve vrchním velení německých ozbrojených sil a jeho cílem bylo svržení Hitlera. V jiných zemích vyvolal protihitlerovský puč velký rozruch. Kdyby tím začala vzpoura, Britové a Francouzi by získali významnou vojenskou výhodu. Mohli by obsadit Německo a vykonat přísnou spravedlnost. Vzbouřenci se proto chtěli se Spojenci dohodnout.

Jediným neutrálním vůdcem, kterému odboj důvěřoval, byl papež Pius XII. Významný protestantský kněz Dietrich Bonhöffer už s Vatikánem o své odbojové

95 Anton J. Gahlinger: I Served the Pope. The Mission Press, Techny, IL 1952, s. 6. Viz Churchill Talks with Pope on Peace; Vatican Quarters Gratified at Outcome Said to Promise a Profound Effect on Terms. New York Times, 26 srpna 1944.

96 Anne O'Hare McCormick: Vatican Journal 1921–1954. New York, Farrar, Straus & Cudahy 1957, s. 123 (podle vydání New York Times ze 6. září 1944). Pius označil Churchilla jako velmi schopného tolerantního; tamtéž.

97 German Martyrs. Time, 23 prosince 1940, s. 38 (Einsteinův citát). Lapede, s. 251.

98 Acknowledging the Men and Women of Wisdom. Wisdom, září 1957, s. 2.

99 Charles R. Gallagher: Personal, Private Views – A newly discovered report from 1938 reveals Cardinal Pacelli's anti-Nazi stance. America, 1. září 2003. Viz t. Will Swift: The Kennedys Amidst the Gathering Storm. Washington, DC, Smithsonian Books 2008, s. 361 (Kennedy dal Rooseveltovi dopis od papeže „odsuzující Hitlerovu zradu křesťanských hodnot“.)

práci komunikoval.¹⁰⁰ Autoři tohoto plánu požádali mnichovského advokáta Josefa Müllera, aby se vydal do Vatikánu a požádal papeže o zprostředkování mírové dohody.

Navzdory obavám, že by to mohlo poškodit neutralitu Vatikánu, předával papež zprávy mezi Müllerem a Brity. Müller také několikrát doručil informace týkající se vojenských plánů a pohybů vojsk. Pius odesílal tato varování vládám ohrožených zemí.¹⁰¹ Dokonce 28. února 1940 tři čtvrtě hodiny jednal s americkým velvyslancem v Itálii a předal mu množství potenciálně užitečných vojenských informací.¹⁰² Dle mnohých názorů se „nikdy v dějinách žádný papež nepodílel tak ochotně na spiknutí s cílem násilím svrhnout tyрана“.¹⁰³

-
- 100 Fabian von Schlabrendorff, protestant a německý odbojář, napsal v roce 1945 sdělení americkému generálovi Williamu (Wild Billovi) Donovanovi, v němž sdělil, že „Müller má od katolické církve příkaz jednat se zástupci protestantské církve s cílem sladit postupy v boji proti Hitlerovi.“ Memorandum to General Donovan from Fabian von Schlabrendorff. Viz t. Schlabrendorff: *The Secret War against Hitler*. Pius navázal spojení s významným protestantským vůdcem odboje Dietrichem Bonhöfferem, jenž se pak zapojil do spiknutí s cílem zabít Hitlera. Bonhöfferův blízký přítel a také odbojář Eberhard Bethge mu napsal, že byl přijat papežem. Eberhard Bethge (ed.): *Dietrich Bonhöffer – Letters and Papers from Prison* 214. Collier Books, New York rozšířené vyd. 1971. V tomto souboru korespondence Bethge uvádí, že nejasná informace se týká setkání s blízkými spolupracovníky papeže Pia XII. monsignory Robertem Leiberem a Johannesem Schönhöfferem, „kteří byli do spiknutí zapojeni“. Tamtéž, s. 267, n. 152.
- 101 Tajná zpráva britského poselstva u Svatého stolce, 12. ledna 1940. British Public Record Office, FO 800/318 (oznamuje přípravu německé ofenzivy). Osobní a tajná zpráva britského poselstva u Svatého stolce, British Public Record Office, FO 371/24405 (sdělení o chystaném útoku na Belgii a dalších plánech invaze do Francie. Jedna ze zpráv od Müllera se týkala Hitlerova projevu v nacionálně socialistickém Ordensburgu (výcvikovém středisku mladých stranických předáků) v Sonthofenu, kdy vykřikoval, že katolickou církev rozšlápneme jako ropuchu. Harold C. Deutsch: *The Conspiracy Against Hitler in the Twilight War*. Minneapolis, University of Minnesota Press, 1968, s. 338–339.
- 102 Telegram amerického velvyslance v Itálii (Phillipse) ministru zahraničí z 28. února 1940. In: *United States Department of State, Foreign Relations of the United States, Diplomatic Papers, 1940, sv. I (General)*. United States Government Printing Office, Washington, DC 1959, s. 126. (Zmiňuje se o bezpečnosti Francie a Anglie, o náladách v Německu a německých ozbrojených silách, zdrojích Německa v případě dlouhé války a o postoji Itálie k válce.)
- 103 Owen Chadwick: *A History of Christianity*. New York, St. Martin's Press 1995, s. 91.

V květnu 1940 odeslali protihitlerovští Němci do Vatikánu zprávu obsahující obavu z německého plánu invaze do Holandska, Lucemburska a Belgie.¹⁰⁴ Pius předal toto sdělení Spojencům.¹⁰⁵ Spojenci však upozornění nedokázali využít. Dne 10. května 1940 do těchto zemí vstoupily německé jednotky. Ještě téhož dne večer napsal papež tři soustrastné dopisy, které byly telegraficky odeslány holandské královně, belgickému králi a lucemburské velkovévodkyni.¹⁰⁶ Dopis byl také 12. května otištěn na první straně vatikánských novin.¹⁰⁷ (Většina ze 180 000 výtisků byla zabavena krátce po jejich dodání do novinových stánků; kameloti byli krutě zbiti.¹⁰⁸)

Mussolini považoval telegramy za osobní urážku. Papeže nazval „chorobou, která škodí italskému životu“ a slíbil, že „rušivého faráře“ osobně odstraní.¹⁰⁹ Šéfredaktor fašistického časopisu *Regime fascista* v říjnu 1942 napsal: „Církev svými snahami o maření účelného řešení židovského problému páchá zločin proti Nové Evropě.“¹¹⁰

Londýnský časopis *Tablet* 24. října uvedl, že Třetí říše ze znechucení nad množstvím Židů, kteří byli na naléhání Vatikánu propuštěni z nacisty okupovaných oblastí, rozšířila deset milionů výtisků letáku, jenž tvrdil, že papež Pius XII. způsobil v katolickém světě oslabení důvěry.¹¹¹ Leták uváděl, že předchozí papežové nebyli k Židům tak vlídní a že tento „prožidovský“ papež je jediný, „kdo považoval za nutné intervenovat ve prospěch Židů“.¹¹² Svou nespokojenost s „protidiktátorskými podrazy“, které se objevily v *L'Osservatore Romano*, dal najevo také Mussolini.¹¹³

104 Výpověď Dr. Giuseppe Müllera, 24. ledna 1969, před kněžským tribunálem mnichovského vikariátu k blahorečení Pia XII. (Eugenia Pacelliho), část II., s. 755.

105 Gilbert (1981), s. 59. Deutsch, s. 338–39. Le cardinal Maglione au nonce a Bruxelles Micara et a l'internonce a La Haye Giobbe, 3. května 1940, Actes et Documents, sv. 1, s. 436, č. 293.

106 Viz Wright, s. 1930. Charles Rankin: Pius the Man and His Efforts for Peace. In: *The Pope Speaks*, s. 113.

107 Messaggi del Santo Padre, ai Sovrani del Belgio, dell'Olanda e del Lussemburgo. *L'Osservatore Romano*, 12. května 1940.

108 Cianfarra, s. 226–27. Hatch – Walshe, s. 152. Charles Rankin: Pius the Man and His Efforts for Peace. In: *The Pope Speaks*, s. 114.

109 Hatch – Walshe, s. 152.

110 Lapide, s. 137.

111 *The Tablet* (London), 24. října 1942, s. 202 (cituje *Jewish Chronicle*).

112 Tamtéž.

113 *The Ciano Diaries*, s. 537, 538. Podle Ciana chtěl Mussolini rozbít několik dubových palic, byl však od toho odrazen, jelikož prestiž církve byla velmi vysoká. Tamtéž, s. 538–39.

Američtí biskupové vydali 14. listopadu 1942 jednoznačně prožidovské prohlášení, v němž se papežovo jméno objevilo třikrát:

Po vražedném útoku na Polsko začalo promyšlené a systematické vyhazování lidí tohoto národa, zcela popírající sebemenší zdání lidskosti. Tatáž ďábelská metoda je používána i proti mnohým jiným národům. Cítíme hluboký odpor proti krutému a nelidskému zacházení s Židy v porobených zemích, s bezbrannými lidmi, kteří nevyznávají naši víru ... Jsme hluboce pohnuti zatýkáním a týráním Židů a nedokážeme zadržet slzy soucitu. Pozvedáme svůj hlas ve jménu lidstva a křesťanských zásad ... Nedokážeme dostatečně silně odsoudit nelidské zacházení, jímž jsou Židé v mnoha zemích postiženi.¹¹⁴

Pius XII. jim za jejich příspěvek poslal děkovný dopis.¹¹⁵ Jednomu španělskému diplomatovi také řekl: „Jestli Němci zvítězí, nastane období nejkrutější perzekuce, jakou kdy křesťané zažili.“¹¹⁶

Na konci roku 1942 zaslal Pius biskupům v nacisty obsazeném Polsku tři dopisy, v nichž jim vyjádřil svou podporu. Biskupové je měli přečíst věřícím. Všichni papeži poděkovali, ale sdělili přitom, že jeho slova nemohou zveřejnit, ani je číst nahlas. Krakovský biskup Adam Stefan Sapieha to vysvětlil v dopisu datovaném 28. října: „Netěší nás, že nemůžeme předat dopis Vaší Svatosti našim věřícím, ale způsobilo by to záminku k další perzekuci a jsme již v podezření, že komunikujeme se Svatým stolcem.“ Pius tuto informaci později citoval v dopisu berlínskému biskupovi Konradu von Preysing:

Ponecháváme na [lokálních] biskupech, aby sami zvážili okolnosti a rozhodli se, zda se toho zdrží, aby zabránili většímu zlu. Bude to vhodné v případech, kdy by za veřejná prohlášení biskupů hrozila odvetná a nátlaková opatření. Je to jeden z důvodů, proč i my jsme ve svých veřejných projevech zdrženliví. Našemu postoji dávají oprávnění

114 The Catholic News, November 21, 1942, přetištěno v Secretariat for Ecumenical and Interreligious Affairs, National Conference of Bishops, Catholics Remember the Holocaust. United States Catholic Conference, Washington 1998, s. 17.

115 Holy Father Extends Thanks to American Catholics for Aid. The Catholic News, 21. listopadu 1942.

116 British Public Records Office, INF 1/893.

zkušenosti z roku 1942 v souvislosti s dokumenty, které jsme uvolnili k předání věřícím.¹¹⁷

V roce 1942, ve vánočním poselství, které vysílal vatikánský rozhlas, Pius prohlásil, že svět „byl uvržen do chmur tragické chyby“ a řekl, že lidstvo musí vykonat „slavnostní přísahu, že neustane, dokud statečné duše všech lidí a všech národů na světě nepovstanou ve svých zástupech rozhodnuty pozvednout společnost a obětovat se službě lidskému jedinci a božsky ušlechtilému lidskému společenství“. Řekl, že lidstvo tento slib dluží „stovkám a tisícům těch, kteří bez vlastní viny a výhradně jen *pro svou národnost nebo rasu byli odsouzeni k smrti nebo postupnému vyhlazení*“.¹¹⁸ Naléhal na všechny katolíky, aby kdykoli mohou, poskytovali přístřeší. V tomto a dalších svých prohlášeních během války použil papež italské slovo *stirpe*, jež označuje rasu nebo původ, které však bylo po staletí užíváno jako přímé označení Židů.¹¹⁹

V britských záznamech se objevují názory, že „papež zcela nepochybně odsoudil zacházení s Židy a Poláky a jeho sdělení je svým tónem možná ještě naléhavější než ta předchozí“.¹²⁰ Deník New York Times ve svém vydání z 25. prosince 1942 papeže za jeho morální vůdcovství pochválil:

O těchto Vánocích je víc než kdy jindy osamělým hlasem, volajícím z ticha kontinentu ... Za těchto okolností, vlastně za jakýchkoli okolností by nikdo nečekal, že papež promluví jako politický vůdce nebo jako válečný vůdce nebo v jakékoli jiné roli než jako kněz, který stojí nad

-
- 117 Dopis Pia XII. biskupu Preysingovi, 30. dubna 1943. Actes et Documents, sv. 2, doc. 105, s. 318 – 327. Pius Preysinga v jeho odbojové činnosti často povzbuzoval. Viz A l'Eveque de Berlin, 15. prosince 1940. Actes et Documents, sv. 2, s. 180, č. 58. A l'Eveque de Berlin, 30. dubna 1943. Actes et Documents, sv. 2, s. 318, č. 105. A l'Eveque de Berlin, 5. září 1943, Actes et Documents, sv. 2, s. 342, č. 112. Viz t. Lubac s. 145, O'Carroll s. 89. Pius byl v podstatě jediný předák, který bral odboj vážně. Charles Ford: Invidious Comparisons. First Things, leden 2000, s. 67.
- 118 Originální verze v italštině byla vydána v oficiální tiskovině Acta Apostolicae Sedis z roku 1943 (sv. 35, s. 5–8). Anglická verze, viz Pius XII – Selected Encyclicals and Addresses. Londýn, Catholic Truth Society 1949), s. 275–97.
- 119 Congregation for the Causes of Saints, Positio, app. 25, s. 282. Viz t. Fisher, s. 13. (Slovo „stirpe“ (rasa) papež Pius používal často jako označení Židů a o jeho postojích nikdo nepochyboval.)
- 120 British Public Records Office, FO 371/34363 59337, 5. ledna 1943. Telegram švýcarského kněze (Harrison) ministroví zahraničí z 5. ledna 1943. In: Foreign Relations of the United States, Diplomatic Papers, 1943, sv. II (Evropa). Washington, United States Government Printing Office 1964, s. 91.

bojem, zcela nezaujatě, a mluví ke všem lidem a žádá je, aby se podíleli na jakémkoli novém řádu, který přinese spravedlivý mír ... Papež Pius se vyjadřuje stejně vášnivě jako všichni vůdcové na naší straně války, jejichž cílem je bojovat za svobodu, když říká, že ti, kteří chtějí budovat nový svět, musejí bojovat za právo svobodného výběru vlády a náboženského uspořádání.¹²¹

Předáci Osy papežovo vánoční poselství snadno dešifrovali. Německý velvyslanec ve Vatikánu si stěžoval, že Pius odhodil veškeré předstírání neutrality a „otevřeně mluvil ve prospěch Židů“.¹²² Jedno německé hlášení uvádělo:

Papež dosud nevídaným způsobem odmítl nový, národně socialistický evropský řád ... Jeho řeč je dlouhým útokem na vše, co zastáváme ... Bůh, jak říká, považuje všechny lidi a rasy za hodné stejných ohledů. Jednoznačně se zastává Židů ... V podstatě obviňuje německý lid z toho, že Židům křivdí, a stává se hláskou troubou židovských válečných zločinců.¹²³

Nacisty ke změně chování nepřimělo ani vědomí, že papež o jejich ohavných činech ví.

Vatikánský sekretariát vydal 5. května 1943 memorandum, týkající se hrůz, kterým jsou vystaveni polští Židé:

Židé. Strašlivá situace. Před válkou jich bylo v Polsku přibližně čtyři a půl milionu. Dnes jich tam podle odhadů zůstalo ani ne sto tisíc, včetně těch, kteří tam přišli z dalších zemí okupovaných Německem. Ve Varšavě bylo zřízeno ghetto, v němž jich žilo sto padesát tisíc; dnes jich

121 New York Times, 25. December 1942.

122 Viz telegram německého velvyslance (Bergena) říšskému ministrovi z 26. ledna 1943. NARA, T-120, Roll 361, s. 277668-70 (Velvyslanec von Bergen varoval dle nařízení ministra zahraničí Ribbentropa papeže, že opustí-li Vatikán svou neutrální pozici, nacisté by mohli usilovat o odvetu.)

123 Citováno v Rhodes, s. 272–73 (citace z německého archivu A.A. Abteilung Inland, pak. 17, vol. I, 22. ledna 1943). Viz t. Holmes, s. 140. Protestantský kněz, jenž dával toto prohlášení do oběhu, byl za šíření podvrtného a demoralizujícího dokumentu potrestán vězením. Byl také obviněn, že má kritický názor na válku a že ho duchovně přitahuje židovské prostředí a že má k Židům sympatie. For Berlin, Pius XII was a Subversive – Radio Operator's Experience of Spreading Papal Christmas Message. Zenit News Agency, 14. května 2002.